

The Obligation of Adopting a Partnership-Based Placemaking Approach; In the Regeneration of Historical Contexts

Fatemeh HadadAdel¹ Mehran AliAlhesabi^{2*} Asghar MohammadMoradi³

¹ Phd Candidate in Urban planning, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

² Associate Professor, Department of Urban Planning, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

³ Professor, Department of Restoration, School of Architecture and Environmental Design, Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran

* Corresponding Author, alalhesabim@gmail.com

ARTICLE INFO ABSTRACT

UPK, 2022

VOL. 6, Issue 3, PP, 103-120

Received: 09 Jun 2021

Accepted: 22 May 2022

Theoretical Articles

KEYWORDS: Historical contexts, regeneration, social participation, place-making

Introduction: The historical context was created from the long experience of human interaction with the environment, but we see that after the interventions that were applied in the historical contexts, the presence and social interactions of people in the context have diminished, because these projects are not from the heart of the society and the environment, hence it does not create dependency. Preserving a historical site or creating a new site in the historical context is one of the most important issues in urban planning in the modern world. Place-making means creating a high-quality place through social participation, which we intend to increase the quality of life in the context and social interactions during regeneration, as the method in urban reconstruction. The identity crisis caused by damage to historical contexts weakens the sense of dependence on the environment and as a result, reduces social participation. In this research, place-making appropriate to the historical context is used as a solution in regeneration projects. Human-centered and place-oriented spaces bound to the originality of the historical context will preserve the historical context in the process of reconstruction through the creation of a place in the context and the resulting increase in social participation. The inappropriate interventions of urban restorers in the historical context, which were carried out through implementing authoritarian plans from top to bottom and outside the heart of society, did not create a sense of belonging to the place, and as a result, it resulted in the absence of people in the context and weakened their social interactions.

Methodology: The method of this research is qualitative with a descriptive-analytical approach. For this purpose, the internal and external experiences of actions in similar contexts of Tehran's historical context were examined to reach the framework of regeneration in the historical contexts of Iran. This research is conducted based on two approaches, interpretivism, and positivism, and based on the goal, it is among applied research, and we use a mixture of quantitative and qualitative methods in it. The tools used in this research are documentary research, and comparative studies. In this way, the information gathering stage is the beginning of the process during which the researcher collects documentary and library findings, classifies, and analyzes them. In addition, with the method of comparative studies between international and domestic experiences of recreating the historical context similar to the historical contexts of Iran, extracts the importance of social participation and attention to the place in the success of the mentioned projects.

Results: The important achievement of this study is to explain the obligation to place-making with a participation basis and its importance in historical texture regeneration projects, to create values in today's texture structure, and to preserve these textures for creative place-making in urban spaces and quality improvement. A type of place-making, conditional and dependent on the preservation of the originality and values of the texture, with reversible

Cite this article:

HadadAdel, F., AliAlhesabi, M., MohammadMoradi, A. (2022). The Obligation of Adopting a Partnership-Based Placemaking Approach; In the Regeneration of Historical Contexts. *Urban Planning Knowledge*, 6(3), 103-120. Doi: <https://dx.doi.org/10.22124/UPK.2022.19854.1651>

---

measures, through the participation of local communities, is the aim of this study. In this article, we have attempted to pay attention to place-making with a community-based development approach to improve the quality of the environment and develop interactions in historical textures to regenerate textures.

Discussion: Examining the successful experiences of urban restoration in most countries shows that project management has a special place in all social, economic, cultural, and physical aspects of the plans, therefore UNESCO has increased the importance of protecting historical spaces through the collection and designation of important historical sites. In such a way that the purpose of protection and restoration is not only attention and focus on the building or historical works, but in most cases, the historical centers of the cities have been taken into consideration and a collaborative and executive plan has been determined for them. In principle, the aim of actions in historical boundaries should be to make any activity in the context a little better than before.

Conclusion: Considering the necessity of social participation which was concluded from the study of successful domestic and foreign regeneration projects in the historical context, and considering the importance of discussion of residents' sense of belonging in attracting their social participation, the priority of the place-making approach in participatory basis were considered strengthening the participatory spirit of residents in the regenerating historical contexts. It is necessary to change the way of working from authoritarian ideas and top-down plans to people-centered, social, and cultural attitudes. For this purpose and in order to shorten the path of attracting public participation and creating an active community, the place-making approach will be very effective because the first result is local communities and their role in public spaces and because of social interactions.

Highlight:

- Participation-based place-making can be a good approach to regenerate the historical contexts that can create the social interactions of residents in the context and make daily life in a quality environment.
-

ضرورت اتخاذ رویکرد مکان‌سازی مشارکت‌مبنا؛ در بازآفرینی بافت‌های

تاریخی^۱

فاطمه حدادعادل^۱، مهران علی‌الحسابی^{۲*}، اصغر محمدمرادی^۳

۱. دانش آموخته دکتری تخصصی شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران

۲. دانشیار گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران

۳. استاد گروه مرمت، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران

* نویسنده مسئول: alalhesabim@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

دانش شهرسازی، ۱۴۰۱

دوره ۶، شماره ۳، صفحات ۱۰۳-۱۲۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۰۱

مقاله بنیادی

بیان مسأله: بافت‌تاریخی از تجربه طولانی مدت تعامل انسان با محیط به‌وجود آمده‌است اما می‌بینیم بعد از مداخلاتی که در بافت‌های تاریخی صورت گرفته، حضور و تعاملات اجتماعی مردم در بافت کمرنگ شده‌است، چراکه این طرح‌ها از بطن جامعه و محیط نبوده و در نتیجه، احساس تعلق نیز ایجاد نمی‌کند. حفظ مکان‌تاریخی یا ایجاد مکان جدید در بافت‌تاریخی، از موضوعات مهم شهرسازی امروز به‌شمار می‌آید و از منظر حفاظت اجتماعی بافت، حائز اهمیت است. مکان‌سازی یعنی ایجاد مکان باکیفیت بوسیله مشارکت اجتماعی که قصد داریم در طی بازآفرینی، به‌عنوان یکی از روش‌های مرمت شهری، از طریق آن کیفیت‌زندگی در بافت و تعاملات اجتماعی آن را افزایش دهیم.

هدف: نوعی از مکان‌سازی، مشروط و مقید به حفظ اصالت و ارزشهای بافت، با اقدامات برگشت‌پذیر، بوسیله مشارکت اجتماعات محلی، مدنظر این پژوهش است. و ارائه الگویی مناسب درخصوص نحوه اقدام در بافت‌های تاریخی متناسب با زمینه اجتماعی و بستر فرهنگی در شهرهای ایران امری ضروری به‌شمار می‌رود. در این مقاله تلاش شده به مکان‌سازی با رویکرد توسعه اجتماع‌محور و با هدف ارتقاء کیفیت محیطی و جاری‌نمودن تعاملات روزمره در عرصه بافت‌های تاریخی جهت بازآفرینی بافت‌ها، توجه دهد.

روش: روش این پژوهش از نوع کیفی با رویکرد توصیفی-تحلیلی به شیوه مطالعات تطبیقی می‌باشد. و بدین منظور تجربیات داخلی و خارجی اقدامات در بافت‌های مشابه بافت‌تاریخی تهران بررسی شد تا از بررسی و تبیین چارچوب نمونه‌ها به چارچوب بازآفرینی در بافت‌های تاریخی ایران برسیم.

یافته‌ها: دستاورد مهم این پژوهش تبیین ضرورت مکان‌سازی مشارکت‌مبنا و اهمیت آن در پروژه‌های بازآفرینی بافت‌تاریخی، جهت تبلور ارزش‌ها در ساختار بافت‌امروزی، برای حفظ این بافت‌ها جهت مکان‌سازی خلاق در فضاهای شهری و ارتقاء کیفیت می‌باشد.

نتیجه‌گیری: با توجه به ضرورت مشارکت اجتماعی که از مطالعه پروژه‌های موفق داخلی و خارجی بازآفرینی در بافت تاریخی استنباط شد، و نظر به اهمیت بحث احساس تعلق خاطر ساکنان در جلب مشارکت اجتماعی‌شان، اولویت رویکرد مکان‌سازی مشارکت‌مبنا جهت تقویت روحیه مشارکت‌جویانه ساکنان در بازآفرینی بافت‌های تاریخی مدنظر قرار گرفت.

کلید واژه‌ها: بازآفرینی بافت تاریخی، مکان‌سازی، مشارکت اجتماعی

نکات برجسته:

- مکان‌سازی مشارکت‌مبنا می‌تواند رویکرد مناسبی جهت بازآفرینی بافت‌های تاریخی باشد تا موجب تعاملات اجتماعی ساکنین بافت شود و زندگی روزمره در محیطی باکیفیت را ایجاد نماید.

^۱ مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری فاطمه حدادعادل با راهنمایی دکتر مهران علی‌الحسابی و دکتر اصغر محمدمرادی است که در دانشگاه علم و صنعت ایران، دانشکده معماری و شهرسازی با عنوان «تدوین چارچوب مکان‌سازی در بافت تاریخی با رویکرد بازآفرینی مبتنی بر مشارکت اجتماعی» ارائه شد.

ارجاع به این مقاله: حدادعادل، فاطمه، علی‌الحسابی، مهران و محمدمرادی، اصغر. (۱۴۰۱). ضرورت اتخاذ رویکرد مکان‌سازی مشارکت‌مبنا؛ در بازآفرینی بافت‌های تاریخی. دانش شهرسازی، ۳۶(۱۲-۱۰۳).

Doi: <https://dx.doi.org/10.22124/UPK.2022.19854.1651>

بیان مسأله

بافت‌های تاریخی از جمله عناصر غرورآفرین و مبین ریشه و فرهنگ کهن برای شهروندان و قسمتی از هویت آن تمدن و اجتماع محسوب می‌شوند. بافت‌های تاریخی، یعنی موجودیتی درهم‌تنیده از تاروپود کیفیتی از زندگی و دلالت‌های تاریخی، فرهنگی و طبیعی که عملاً در حیات شهرها آمیخته شده‌اند و مبتنی بر فعل‌و‌انفعالات ناشی از تجربه طولانی‌مدت تعامل با محیط هستند. ساکنان این بافت‌ها، هویت خود را از طریق ارتباطات اجتماعی و مشارکت در ایجاد این فضاهای ماندگار، دریافت می‌نموده‌اند. زمانی بر پایه تعاملاتی که انسان‌ها با هم و با فضا در مکان باهمستان‌ها^۱ به‌عنوان قلب تپنده هر اجتماع داشته‌اند، موجبات انتقال معنا و کیفیتی از زندگی با منزلت فراهم بوده است. در دوره مدرن بافت‌های تاریخی آسیب دیده‌اند و نقصان عناصر فرهنگی موجب بحران‌های هویتی و در نتیجه احساس ناامنی مردم و تضعیف حس وابستگی به محیط شده‌است (نقره‌کار و علی الحسینی، ۱۳۹۶). علی‌رغم ارزش و اهمیتی که امروزه برای بناها و بافت‌های تاریخی مورد اتفاق نظر قرار گرفته، مقوله حفاظت از این ثروت‌های فرهنگی و تاریخی و چگونگی تحقق آن در کشور ما همچنان در هاله‌ای از ابهام قرار دارد (محمد مرادی، ۱۳۹۶)، همان‌طور که بعد از اقدامات و مداخلات بافت تاریخی، شاهد کاهش یا عدم احساس تعلق ساکنان و در نتیجه عدم حضورشان در بافت هستیم.

رابطه مستقیمی بین احیاء حس مکان، ارتقاء تعاملات محیطی و کیفیت زندگی در شیوه‌های مربوط به مداخلات در بافت تاریخی وجود دارد. اگرچه مطالعات قابل توجهی در زمینه تاریخ حفاظت و نقد به آن، چه در ایران و چه در جهان و لزوم توجه به ارزش‌هایشان انجام شده است، لکن بیشتر در جهت بررسی روش‌ها و رویکردهای حفاظت و مرمت مونومان‌ها (تک بناها و مجموعه‌های) تاریخی بوده و کمتر موضوع بافت تاریخی به‌عنوان یک کلیت جامع، خصوصاً با رویکرد مکان‌محوری در آن دیده شده است. رویکرد مکان‌سازی که در سال‌های اخیر مورد توجه شهرسازان در دنیا قرار گرفته و به حوزه شناخته شده‌ای از فعالیت بدل گشته و تمام اقدامات مثبت و مؤثر صورت‌گرفته امروزه راه می‌توان در زمره اقدامات مکان‌سازی قلمداد نمود. هرچند حیطه مکان‌سازی وسیع و مرزهای مبانی نظری و عملی آن گسترده است، اما هدف اصلی آن بهره‌گیری از اصول و چهارچوب طراحی شهری به‌عنوان اقدام هماهنگ مشتری در راستای خلق مکان باکیفیت و پویا با مشارکت مردم و برای مردم است (دمپسی^۲، ۲۰۱۲).

در بررسی تجربیات مرمت شهری و بازآفرینی به نظر می‌رسد که برخی از پروژه‌ها و طرح‌های بافت تاریخی، به دلیل مشارکت بهتر، شناخت ویژگی‌ها و تأکید بر زمینه و فرهنگ و بازنگری طرح‌ها با نظر ساکنین (طرح‌های مشارکتی از مرحله تصمیم‌گیری تا اجرا)؛ توانسته‌اند احساس تعلق بیشتر ایجاد کنند (نوری، ۱۳۹۹) و در نتیجه موجب گسترش تعاملات محیطی شوند و موفق‌تر باشند. در نهایت اصول شهرسازی حکم می‌کند که برای اقدام در بافت تاریخی به مقولاتی نظیر هویت، اجتماع‌پذیری، آفرینش یک ساختار سازمان‌دهنده، تنوع و جذابیت، جاری نمودن زندگی روزمره در بافت‌های تاریخی که در نهایت مکان‌سازی را رقم می‌زند؛ توجه کافی شود.

مبانی نظری و پیشینه پژوهشی

مکان‌سازی مشارکت‌مبنا: عبارت مکان‌سازی^۳، معمولاً به فرایندهایی اشاره دارد که توسط آن‌ها یک فضا هم مفید و قابل استفاده می‌شود و هم معنادار. این فرایندها ممکن است فیزیکی باشد؛ مانند دست‌کاری محیط و منظر، توسعه زمین و ساخت ساختمان‌ها و یا به‌صورت ذهنی روی دهد؛ مانند الصاق معانی و ایجاد احساسات مختلف انسانی در مکان‌ها که در هر صورت، همه آن‌ها از خلال یا به واسطه تفاهم مشترک بین ذی‌نفعان در آن فضا شکل می‌گیرد. این تفاهم‌ها^۴، همواره دو قطب مشخص دارد؛ در یک‌سوی این طیف کاربران و ساکنان اصلی فضا قرار دارند و در آن سو، سایر افرادی هستند که به‌گونه‌ای با آن مکان و رویدادهایش در تعامل هستند (رودی^۵، ۲۰۱۱).

¹ Community

² Dempsi

³ Placemaking

⁴ Shared Understandings

⁵ RUDI

کار، بازی و یادگیری انجام دهند. مکان‌سازی شاخص‌های کیفیت زندگی و همزیستی در یک محله، اجتماع یا منطقه را بهبود می‌بخشد. یک مکان باکیفیت یعنی جایی که دارای یک حس قوی از مکان باشد و افراد و مشاغل و مؤسسات تمایل به حضور در آن دارند. چنین مکان‌هایی اغلب جذاب، بانشاط و گیرا هستند. این مکان‌ها قرن‌هاست که وجود دارند و پاسخگوی نیازها و خواسته‌های ذاتی انسان هستند و با پیشرفت تکنولوژی و تکامل سایر جنبه‌های زندگی، گاهی جنبه‌های جدیدی نیز به آن اضافه شده است. عناصر اصلی مکان‌های باکیفیت امروز عبارت‌اند از: ترکیبی از کاربری‌ها - فضاهای عمومی مؤثر - قابلیت گسترش - گزینه‌های متعدد مسکن و حمل‌ونقل - حفظ بناهای تاریخی و احترام به میراث - هنر، فرهنگ و خلاقیت - تفریح - فضای سبز - آرامش (استوتویل^۱، ۲۰۱۴).

جدول ۱

تحولات نظری مکان

سال	ابعاد زیربنایی	نظریه پرداز	نام مدل
۱۹۷۷	کالبد - فعالیت - تصویر ذهنی	دیوید کانتر	مدل مؤلفه‌های مکان
۱۹۹۱	فعالیت - کالبد - معنا	جان پانتر	مدل حسن مکان
۱۳۹۰	عملکردی - زیباشناختی - زیست‌محیطی	کوروش گلکار	مدل مکان پایدار
۲۰۰۳	ریخت‌شناسی - اجتماعی - کارکردی - بصری - ادراکی - زمان	متیو کرمونا	مدل کیفیات مکان
۲۰۱۱	کاربری و فعالیت - اجتماع‌پذیری - آسایش و منظر - دسترسی و ارتباط	یان گل و مدن	مدل سنجش کیفیت مکان عمومی
۱۳۹۸	کمینه: ذهن - ریخت - فضا - کارکرد طبیعت - فضا	بیشینه: فضا - زمان - کارکرد - منظر - اجتماع - ادراک - مدیریت - ریخت - مصطفی بهزادفر	مدل حس مکان - معنای مکان

در مدل کانتر، مکان تلفیقی از سه بُعد فعالیت، مفاهیم ارزشی و محیط کالبدی است و بر اساس آن مکان بخشی از فضای طبیعی یا انسان‌ساخت است که از نظر مفهومی یا مادی محدوده‌ای مشخص دارد و حاصل تعامل عوامل رفتاری، مفاهیم قابل‌دریافت توسط انسان و ویژگی‌های کالبدی و ریخت‌شناسی محیط است. در مدل پانتر مکان متشکل از ابعاد فعالیت، کالبد و معنا است و حس مکان برآیند این مولفه‌ها است. در مدل مکان پایدار گلکار، مکان بر پایه مولفه‌های کالبد، فعالیت، اکوسیستم و تصورات (ذهنیت‌ها) و ادراک شکل می‌گیرد. ابعاد ریخت‌شناسی، اجتماعی، بصری، کارکردی، ادراکی و زمانی در مدل کارمونا تبیین شده است. لذا باگذشت زمان، فضاها به مکان‌هایی برای زندگی افراد تبدیل می‌شوند و روح و معنا به خود می‌گیرند (گودرزی، ۱۳۹۸). مکان همگانی متشکل از ابعاد کارکردی، فضایی، کالبدی، اجتماعی و معنایی است. مدیریت مستمر و طراحی محور برای حفظ و ارتقا کیفیت‌های مختلف آن ضروری است (ذکاوت و دهقان، ۱۳۹۵). کارکرد، ذهن، ریخت و فضا ابعاد حداقلی هستند که مکان را به وجود می‌آورند و علاوه بر ابعاد یادشده، اجتماع، منظر، مدیریت، طبیعت و زمان حداکثر ابعادی هستند که بر مکان مؤثر می‌باشند و آن را شکل می‌دهند (بهزادفر، ۱۳۹۸). تعاملات اجتماعی و برقراری ارتباط، زمینه نقش‌پذیری افراد در فضا را فراهم می‌کند. بر این اساس بعد اجتماع یکی از ابعاد ضروری مکان است (دانشپور و چرخچیان، ۱۳۸۶). فعالیت، اجتماع‌پذیری، آسایش و دسترسی نیز موجب افزایش کیفیت مکان می‌شوند (گل^۲، ۲۰۱۱) بنابراین، میتوان گفت که فضا، کارکرد، اجتماع‌پذیری، ریخت و ادراک، آسایش و منظر و دسترسی ابعاد بنیادی مکان را منعکس می‌کنند.

جدول ۲

انواع مکان

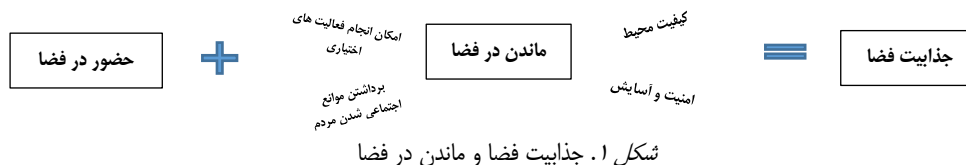
مکان اول (خانه)	مکان دوم (کار)	مکان سوم (هسته غیر رسمی)
- مکانی برای استراحت و گوشه نشینی - مکانی برای خانواده؛ - مکان مناسبی برای مهمانی خانوادگی	- محیط؛ تولیدی، ساختاری و رقابتی است - جایی است که مردم امرار معاش می‌کنند. - نامناسب برای تفریح و روابط اجتماعی غیر رسمی	- فعالیت اجتماعی - تفریح - پر از دوستان - گفنگو

¹ Steuterville, 2014

² Gehl, 2011

برگرفته از: (لری، ۲۰۰۵).

مکان‌های با کیفیت، سایت‌های فعال، جذاب و منحصر به فردی هستند که اغلب شامل هنرهای عمومی و فعالیت‌های خلاقانه می‌شوند و همچنین تناسبات مردم پسند و انسان‌وار و مسیرهای پیاده‌مدار به همراه ترکیبی از فرصت‌های اجتماعی در قالب کاربری‌ها، عملکردها و فعالیت‌های مثبت، که منجر به حس قوی مکان خواهد شد. که این خصوصیات منجر به کیفیت‌هایی نظیر: آسایش، اجتماع‌پذیر، مشارکت‌دهنده، پاسخده، مردم‌پسند، خوانا، امن و در دسترس می‌شود که همگی گویای مکان با کیفیت است (روسینی^۲، ۲۰۱۸).

مکان‌سازی رویکردی است که با استفاده از تکنیک‌ها و توصیه‌های خاص سعی در ارتقای تلاش معماران، شهرسازان و مدیران شهری برای ایجاد مکان دارد. مکان‌سازی در واقع در نقطه مقابل کلی تلقی کردن و توده‌ای دیدن مردم است. در مکان‌سازی آنچه اهمیت می‌یابد مشاهده و ارزش نهادن به تک تک مردمی است که برای محل زندگی‌شان و دخالت در سرنوشت آن ارزش قائل هستند. مکان‌سازی می‌تواند برای بهبود همه فضاهایی که در یک جامعه محلی پتانسیل مکان شدن دارند، نظیر خیابان‌ها، پیاده‌روها، پارک‌ها، ساختمان‌ها، و دیگر فضاهای عمومی مورد استفاده قرار گیرد. این مکان‌ها می‌توانند تعامل قوی تری بین مردم ایجاد کنند و آن‌ها را سالم‌تر، اجتماعی‌تر و جوامعی از نظر اقتصادی ماندگارتر پرورش دهند.

هدف از مکان‌سازی، خلق مکان‌هایی است که مردم را به تعامل هرچه بیشتر با یکدیگر دعوت کرده و در عین حال اجتماعی سالم تر و از حیث اقتصادی پویاتر را ترغیب و ترویج کند (طبرسا و حاجیه‌ها، ۱۳۹۵). چنین مکان‌های با کیفیت بالایی طیف وسیعی از مکان‌ها شامل پارک‌ها، میدان‌های شهری، آبراهه‌ها و فضاهای باز و سبز را هم با مدیریت و مالکیت دولتی و هم خصوصی در بر می‌گیرند. به باور یان گل، هر چه مکان از نظر کیفی بهتر باشد، فعالیت‌های گزینشی در آن بیشتر اتفاق می‌افتد و در یک مکان خوب، فعالیت‌های اختیاری بیشتری رخ می‌دهد، ضمن اینکه فعالیت‌های ضروری در آن پایدار می‌ماند. مردم در شهر یک سری مکان‌های جذاب را شناسایی می‌کنند و برای مدت زمان زیادی در آن می‌مانند (فلاح و همکاران، ۱۳۹۶؛ گل، ۲۰۱۱).

جدول ۳

کیفیت‌های سازنده یک مکان موفق

کیفیت‌ها	توضیحات
دسترسی‌ها و ارتباطات	فضای عمومی موفق فضایی است که هم به لحاظ بصری و هم به لحاظ فیزیکی قابلیت دسترسی داشته باشد. عوامل بصری می‌توانند تاثیر گذار باشند، برای مثال قدم زدن در خیابان با مغازه‌های ردیفی هم جذاب‌تر و هم امن‌تر از قدم زدن در خیابان با دیوارهای صلب و خالی است. مکان‌های عمومی موفق هم به لحاظ جای پارک برای اتومبیل‌های شخصی و هم به لحاظ حمل و نقل عمومی غنی هستند.
آسایش و تصویر ذهنی	راحتی و تصویر ذهنی مردم نقش مهمی در موفقیت مکان دارند. برای مثال راحتی ادراک و یا زمینه و کاراکتر یک ساختمان در ذهن مردم نقش مهم‌تری را نسبت به داشتن جای مناسبی برای نشستن ایفا می‌کند.
استفاده‌ها و فعالیت‌ها	این فعالیت‌های هستند که یک مکان را خاص می‌کنند. فعالیت‌هایی که در یک مکان رخ می‌دهند اعم از کنسرت‌های خیابانی، نمایش‌های هنری، دلیل بازگشت مردم به یک مکان است.
اجتماعی بودن	این یک کیفیت سخت و غیرقابل اشتباه برای یک مکان است. وقتی که مردم دوستان و آشنایان و همسایگان را در یک مکان می‌بینند و با آن‌ها معاشرت می‌کنند باعث می‌شود تا با غریبه‌ها هم راحت‌تر ارتباط برقرار کنند و غریبه‌ها احساس تعلق به مکان آن‌ها کنند.

برگرفته از: سند راهنمای مکان سازی^۳ pps

¹ Lorrie , 2005

² Rossini, 2018

³ <http://www.pps.org>

مکان‌سازی فرایند انتقال مکان‌های بد به مکان‌های خوب، یا فرایند تغییر مسیر احساس افراد در مورد یک مکان است. معماران تلاش می‌کنند تا مشخصات مکان را از طریق دستکاری فیزیکی فضا توسعه دهند. این فرایند عموماً بوسیله مردم و با مشارکت اجتماعی در بافت صورت می‌گیرد، که هم شامل مشارکت عمومی و هم مشارکت نهادهای اجتماعی است. از آنجا که سطوح مشارکت متفاوت است و هر نظریه‌ای در طول تاریخ سطوحی برای آن قابل شده‌است به مطالعه نظریات مشارکت می‌پردازیم تا از این حیث بررسی کنیم که در کدام مرحله بهتر است از مشارکت اجتماعی بهره‌گیریم.

جدول ۴

نظریه‌های مشارکت

نظریه	سال	گزاره اصلی نظریه	اجزای نظریه
نردبان مشارکت ارنشتاین	۱۹۶۹	مشارکت شهروندان سه سطح اصلی دارد که عبارتند از : محرومیت از مشارکت/ مشارکت جزئی/ قدرت شهروندان	هشت پله ی مشارکت : دستکاری- درمان- اطلاع رسانی- مشاوره- تسکین بخشی- شراکت- قدرت تفویض شده- اختیار شهروندان
جیمز میجلی	۱۹۸۶	بر اساس پاسخ دولت هابه مشارکت چهار سطح از مشارکت وجود دارد	۱-ضد مشارکت ۲-مشارکت هدایت شده ۳-مشارکت فزاینده ۴-مشارکت واقعی
ساموئل پل	۱۹۸۸	مشارکت در اجتماعات محلی ۴سطح دارد.	سطوح مشارکت در اجتماعات محلی به این ترتیب است : تسهیم اطلاعات ۲- مشاوره ۳-تصمیم‌گیری ۴- اقدام به عمل
وایدمان و فمرز	۱۹۹۳	مشارکت شهروندان را می‌توان در نرانی ۶ پله ای سطح بندی کرد :	۱- حق همگانی برای دانستن ۲- آگاهی دادن به عموم مردم ۳- حق عمومی اعتراض کردن ۴- تعیین دستور کار ۵- توصیه راهکارها ۶- مشارکت در تصمیم‌گیری نهایی
پرتی	۱۹۹۴	۷ سطح از مشارکت وجود دارد	۱- عضویت ظاهری ۲- پذیرش بی چون و چرا ۳- مشاوره ۴- مشارکت انگیزه های مادی ۵- مشارکت وظیفه ای ۶- مشارکت تعاملی ۷- تحرک خودجوش
طالب	۱۳۷۶ ۱۹۹۸	انواع مشارکت به ۵ دسته تقسیم می‌شوند	۱- مشارکت طبیعی ۲- مشارکت اداری ۳- مشارکت خود به خودی ۴- مشارکت بر انگیزه‌دهنده ۵- مشارکت تحمیلی
دیوید سون	۱۹۹۸	۴ سطح مشارکت وجود دارد: اما این سطوح به شکل خطی و پشت سر هم نیستند و می‌توانند همزمان صورت گیرند.	۱- اطلاع رسانی ۲- مشاوره ۳- مشارکت ۴- توانمند سازی
دریسکل	۲۰۰۲	مشارکت بر اساس اختیار شهروندان در تصمیم‌گیری به دو سطح کلی ۱. مشارکت ۲. و نامشارکت	الف) سطح نامشارکت ۱- مشارکت تزئینی ۲- مساوات طلبی نمایشی ۳- دستکاری و تقلب ب) سطح مشارکت ۱- مشاوره ۲- بسیج اجتماعی ۳- مسولیت پذیری ۴- سهیم شدن در تصمیمات

برگرفته از: رهنما، ۱۳۸۸: ۷۴

همانطور که از مطالعات نظریات مشارکت استنباط می‌گردد، بهتر است جهت توانمندسازی اجتماع از همان مراحل ابتدایی و بصورت واقعی از مشارکت اجتماعی و رای و نظر ذینفعان محلی در تصمیم‌گیری، طرح و اجرا به صورت گفتگو و تعاملی بهره‌گیریم تا نتیجه مد نظر مردم محلی قرار گرفته و احساس تعلق به آن داشته باشند در نتیجه تعاملات بافت تاریخی ارتقاء یابد و حضور مردم در بافت مستمر گردد.

- ایرانی شاد، فرح حبیب و مهدوی نژاد، در پژوهشی با عنوان «معاصر سازی محلات تاریخی با هدف مکان‌سازی فضاهای شهری» در سال ۱۳۹۷، به بحث در مورد رویکرد «معاصر سازی مکان‌مبنا» در بازتولید مکان و کاربرد تجارب فرهنگی به عنوان محرک آن، می‌پردازد. عامل بازتولید ناخودآگاه بیشترین تاثیر را بر رویکرد معاصر سازی مکان مبنا دارد. دانش محلی، استفاده از مکان، تعاملات و تجارب از معیارهای تاثیرگذار بر این فرآیند می‌باشد.

- فرانسیس تیبالدز در پژوهشی با عنوان «شهرهای انسان محور: بهبود محیط شهری در شهرهای بزرگ و کوچک» در سال ۱۳۸۷، نگاه فیلسوفانه فرانسیس تیبالدز برای مسائل مطرح در شهرها به وضوح نشان می‌دهد که اهمیت تک‌تک مؤلفه‌های به وجود آورنده محیط مصنوع، کمتر از مکان‌ها به عنوان یک کل است. تیبالدز ضمن تأکید بر اهمیت فهم این مطلب که چرا برخی شهرها و بناهای سنتی، جذابیت و موفقیت انکارناپذیری دارند در مورد به کارگیری این کیفیات که به وضوح به زمان خود و در عین حال انسانی نیز هستند به بحث می‌پردازد.
- عارفی در پژوهشی با عنوان «کاوش در مفهوم مکان سازی/ نیازها فرصت‌ها و دارایی‌ها» در سال ۱۳۹۶، آنچه قطعی و مورد اتفاق همگان به نظر می‌رسد، آن است که مکان سازی فرایندی مستمر است. فرایندی که تکامل تدریجی آن متأثر از نگرش حاکم بر جامعه است. مکان‌ها از نظر کالبدی چگونه ساخته می‌شوند، چگونه بسیج و همبستگی اجتماعی برای مکان شکل می‌گیرد و مکان‌ها چگونه موضوع مناقشات سیاسی واقع می‌شوند؟

روش پژوهش

روش تحقیق در این مقاله کیفی از نوع توصیفی - تحلیلی است؛ که بر مبنای یک استدلال منطقی، با اتکاء بر مطالعات کتابخانه‌ای، و مطالعات تطبیقی به بیان مستدل از مفاهیم پرداخته شود. بر این اساس سعی شده است که از طریق جمع‌بندی دیدگاه‌های صاحب‌نظران و استفاده از تجربیات موفق و ناموفق داخلی و خارجی، ادعاهای خود را استوار نموده و همچنین الگویی نظری و قاعده‌مند ارائه دهد.

در این مقاله به تحلیل نمونه‌های انتخابی جهانی در امر بازآفرینی در بافت‌های تاریخی پرداخته شده است. انتخاب نمونه‌ها نیز بر مبنای شباهت و ویژگی‌های کلی بافت‌های تاریخی ایران در راستای بهره‌برداری مؤثرتر از آن‌ها صورت گرفته است. بر این مبنای ابتدا چهار تجربه جهانی: شهر محصور تاریخی صنعا در یمن، محله تاریخی مسلمان نشین شهر زیان^۱ واقع در کشور چین؛ محله تاریخی درب الاحمر قاهره واقع در مصر و شهر محصور تاریخی فاس در کشور مراکش؛ در قالب معرفی کلی شهر، چارچوب نظری و روش مورد استفاده به طور خلاصه مورد بررسی قرار می‌گیرد. و سپس به منظور مطالعه تطبیقی پنج تجربه داخلی: طرح بهسازی و نوسازی محله فیض آباد کرمانشاه، طرح احیا و باززنده سازی محله آستانه شیراز، طرح احیای مجموعه کریمخانی شهر شیراز، طرح مرمت محله جلفای اصفهان، طرح مرمت محله جویبار اصفهان؛ به تفکیک اهداف، سیاست‌های اجرایی، برنامه‌ها و قوانین، کاربری‌های پیشنهادی و روش اقدام در محله‌های تاریخی به منظور شناخت از این اقدامات جهت استخراج چارچوب بازآفرینی بومی، به‌طور خلاصه بیان می‌شود.

البته باید توجه داشت که تجارب کشورهای دیگر همان گونه که همواره بیان می‌شود، قابل انتقال به سایر کشورها نیستند، مگر به عنوان مبحثی برای تحلیل و به منظور بهره‌گیری متدولوژی و دستیابی به حداکثر متغیرها و عواملی که در تعیین صورت مسئله دخالت دارند. در همین راستا در ادامه این مبحث تلاش می‌شود تا با اقتباس از تجارب موفق و منابع معتبر، رویکرد مناسب ارائه شود.

روش مطالعات تطبیقی: مطالعات تطبیقی یا هم‌سنجشی یک روش تحقیق در علوم اجتماعی است که هدف آن مقایسه فرهنگ‌ها در کشورها و مناطق مختلف است. مطالعات تطبیقی، عبارت از مطالعاتی است بین یک علم یا چندین علم، با روش‌های مقایسه‌ای و مقارنه‌ای و یا روش مقتضی علمی مورد مطالعه، که بر مبنای تطبیق استوار بوده و با اهداف توسعه‌ای، اعتباربخشی و یا برای یافتن نقاط اشتراک و افتراق، مورد مطالعه تطبیقی قرار می‌گیرد (ساروخانی، ۱۳۸۳).

در این پژوهش، با هدف شناسایی دلایل موفقیت طرح‌های بازآفرینی بافت‌های تاریخی، داده‌های جمع‌آوری شده از تجارب داخل و خارج از کشور با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی خلاصه و طبقه‌بندی شده و سپس با استفاده از شاخص‌های سنجش رابطه بین متغیرها به تحلیل می‌پردازد. که در قالب جداول و نمودار ارائه شده است. ابزار مورد نیاز برای پردازش، نرم افزار EXCEL است. و یافته‌ها حاکی از اهمیت جایگاه مشارکت اجتماعی در موفقیت طرح‌ها بود.

جدول ۵

¹ Xian

روش‌شناسی تحقیق

ابزار	شیوه	ابزار جمع‌آوری داده	جامعه آماری	روش نمونه‌گیری	هدف
پژوهش اسنادی	فیش برداری	فیش	اسناد و قوانین / متون تخصصی / نظریه‌ها / مدل‌های نظری	جستجوی واژگانی اشتراک‌یابی	تحلیل مبانی نظری
مطالعات تطبیقی	فیش برداری	فیش	اسناد و متون تجربیات داخلی تجربیات جهانی	در دسترس با حجم انتخابی	استخراج الگو و عوامل موثر در موفقیت طرح‌ها.

شکل ۲. خلاصه مطالعات تطبیقی

یافته‌ها و بحث

مطالعه تجربیات بازآفرینی در بافت تاریخی مشابه با بافت تاریخی بومی ایران با توجه به معیارهایی نظیر اقلیم، فرهنگ، ریخت‌شناسی، اجتماعی، آسیب‌شناسی، تاریخ و مذهب؛ در داخل ایران و نیز در کشورهای خارجی، به سبب دریافت نقاط مشترک قوت و ضعف و راهکارها و سیاست‌های مواجهه با آن، انجام شد. این مطالعات شامل بازآفرینی محله مسلمان‌نشین Xian چین، درب‌الاحمر، بازآفرینی یک منطقه متروک (قاهره/مصر)، توسعه فرهنگی، کالبدی، اقتصادی حفاظت شهر محصور فاس (مراکش) و برنامه حفاظت و بازآفرینی شهر محصور صنعا در جمهوری یمن به عنوان نمونه‌های خارجی و همچنین طرح بهسازی نوسازی محله فیض آباد کرمانشاه، طرح احیا و باززنده سازی محله آستانه شیراز، طرح احیای مجموعه کریمخانی شهر شیراز، طرح مرمت محله جلفای اصفهان و طرح مرمت محله جویباره اصفهان به عنوان نمونه‌های داخلی بود که نتایج مطالعه در جدول ذیل به منظور استفاده علمی جهت استحکام نتایج آورده شده است.

جدول ۶

بررسی پروژه، اهداف اصلی و فرعی و اصول تجربیات خارجی

نام پروژه	شناخت اجمالی	تصاویر مرتبط	هدف اصلی	اهداف فرعی (به تفکیک)	مهم‌ترین اصول
				اقتصادی اجتماعی فرهنگی	

توسعه اقتصادی	حفظ دستاوردها و سنت‌های فرهنگی	حفظ ساکنان بومی بافت تاریخی مشارکت اجتماعی	تقویت بنیه اقتصادی از طریق توسعه صنعت گردشگری	ایجاد توازن میان توسعه و حفاظت تعیین مقررات بازآفرینی و حفاظت بهبود کیفیت زندگی		دارای دوره تاریخی ۳۰۰۰ ساله بزرگترین محله مسلمان نشین کشور چین ۵۴ هکتار	بازآفرینی محله مسلمان نشین Xian چین
مشارکت بین شهرداری، نمایندگان محلی، تجار و ساکنین حفاظت و توسعه برنامه ریزی شده	احیای شخصیت تاریخی- فرهنگی شهر کهن	خروج بینوایان از شهر کهن	تقویت بنیه اقتصادی شهر از طریق جذب گردشگر	تاکید بر نقش میراثی بازآفرینی یکپارچه کالبد و اقتصاد و اجتماع بهبود زندگی		منطقه تاریخی متراکم در قلب قاهره با معضلات اجتماعی بسیار و مهاجرت ساکنین بومی	درب‌الاحمر، بازآفرینی یک منطقه متروک (قاهره/مصر)
تاکید طرح بر درک نیروهای پویای گذشته ساخت دارایی‌های نهفته موجود	تاکید بر نقش تاریخی- فرهنگی شهر گسترش امکانات فرهنگی	تثبیت جمعیت و جلوگیری از دگرگونی بافت جمعیتی حفظ ساکنان بومی	تاکید بر جهانگردی و گردشگری به منظور تقویت فعالیت‌های اقتصادی	حفظ خصوصیات شهر کهن توزیع فعالیت‌های شهری در مقیاس ملی و بین‌المللی آگاه‌سازی و ارتقای مشارکت عمومی		۱۹۸۱ سایت میراث فرهنگی جهانی یک شهر قرون وسطایی ۳۷۵ هکتار	توسعه فرهنگی، کالبدی، اقتصادی شهر محصور فاس (مراکش)
حمایت سرمایه گذاری خارجی حفاظت هویت تاریخی شهر مشارکت اجتماعی تاکید بر مدیریت یکپارچه محلی	حفظ میراث فرهنگی شهر قدیم گسترش خدمات فرهنگی	خروج شهر قدیم از اختیار اقتدار کم درآمد کنترل جمعیت تقویت بنیه اقتصادی از طریق جذب گردشگر	کاهش اشتغال در مرکز قدیمی گسترش بخش خدماتی محورهای ساختاری	احیای حیثیت جهانی پیوند بین عناصر درون شهری جهت برنامه‌ریزی، کنترل رشد شهر تعادل بین حفاظت و توسعه		۲۰۰ سال سکونت پیوسته پروژه حفاظت یونسکو ۱۹۹۵ جایزه آغاخان کارکتر شهری کم نظیر	برنامه حفاظت و بازآفرینی شهر محصور صنعا در جمهوری یمن

بر گرفته از: (Sivaro, 2007, 2008), (Binqing, 2009), (Mirsa Hussin And Idah Ujang, 2015), (Young, 2008).

جدول ۷

بررسی پروژه، اهداف اصلی و فرعی و برنامه‌های تجربیات داخلی

نام پروژه	شناخت اجمالی	تصاویر مرتبط	اهداف اصلی	اهداف فرعی		برنامه‌ها و قوانین
				اجتماعی	فرهنگی	

دارای بناهای با	طرح بهسازی	معاصر سازی	افزایش ارزش	ارتقا کیفیت و	حفظ پیوند با	طرح تملک توسعه
ارزش	نوسازی محله	اجرای طرح ویژه	اقتصادی محله	گسترش	دولت	
محله بلافضل	فیض آباد	الگوهای جدید	استفاده از	حیات مدنی	واگذاری زمین	
بازار، مراکز	کرمانشاه	مسکن، باززنده	قابلیت‌های بافت	اصلاح ساختار	جهت تامین	
حکومتی		سازي و مرمت	قدیمی به منظور	فرهنگی و	کاربري‌ها	
معضلات کالبدی		بناهای با ارزش	اسکان جمعیت	اجتماعی	جلب مشارکت	
اجتماعی		موجود				
						
هسته تاریخی	طرح احیا و	طراحی فضاهای	افزایش ارزش	جلب	احیای	کارگزاری نیابتی
فرسودگی، سطح	باززنده سازی	عمومی	اقتصاد زمین و	مشارکت	فعالیت‌های	خدمات رسانی و
پایین درآمد و	محله آستانه	افزایش تراکم	ساختمان	ایجاد امنیت	فرهنگی و	مشاوره به مردم
ناهنجاری	شیراز	ساختمانی	ایجاد تسهیلات	اجتماعی	فراغتی	ایجاد سازمان
اجتماعی		افزایش ایمنی	دسترسی به	بازگرداندن	نظافت و	مسئول به منظور
ساکنین غیر		کالبدی	اتومبیل با فاصله	اعتماد به	بهداشت	پیشبرد برنامه
بومی			کم	نهادها	شهری	
						
احیای دروازه‌ها	طرح احیای	احیای مناطق	رونق اقتصادی	افزایش	قطب	ارائه خدمات در
احیای مسکونی	مجموعه	مسکونی	فضاهای تجاری	کیفیت‌های	گردشگری	زمینه فرهنگی و
احیای مرکز زنده	کریمخانی شهر	احیای مرکز زنده	محدوده جذب	اجتماعی	ایجاد فضای	گذران اوقات
با عملکردهای	شیراز	با عملکردهای	توریست	ترمیم ستون	فراغت مردم	فراغت و خدمات
متناسب امروزی		متناسب امروزی		فقرات منطقه	تبدیل معابر	ویژه درمقیاس شهر
				به پیاده راه	شیراز	
						
احیا گذرها،	طرح مرمت	احیا گذرها،	رونق اقتصادی در	حفظ ارزش	نگه‌داشت	
معاصر سازی بافت،	محله جلفای	معاصر سازی بافت،	محله	های محله	گردشگر	
ایجاد فضای	اصفهان	ایجاد فضای	محله	بازگرداندن	ایجاد قطب	شناسایی تک
مناسب گردشگر		مناسب گردشگر	توجه عمده به	هویت	آموزشی،	بناهای با ارزش
توجه عمده به		توجه عمده به	حرکت پیاده	اجتماعی به	فرهنگی، در	
حرکت پیاده		حرکت پیاده		محله	محله	
						
حفظ استخوانبندی	طرح مرمت	حفظ استخوانبندی	افزایش سطح	کیفیت زندگی	احیاء فرهنگ	تامین سرانه‌های
و ریخت‌شناسی	محله جویباره	و ریخت‌شناسی	اقتصادی ساکنین	روان بخشی	قدیم، ایجاد	خدماتی شناسایی
مجموعه نوسازی	اصفهان	مجموعه نوسازی	ایجاد مراکز	تقویت	قطب	تک بناهای با
تک بناهای با		تک بناهای با	اشتغال‌زایی و	ترافیکی	فرهنگی	ارزش
ارزش		ارزش	فروش صنایع	(تامین	تامین فضای	
			دستی	پارکینگ)	سبز	
						

برگرفته از: (افتخاری راد و جباری، ۱۳۸۰: ۸۰-۸۹)، (سیار، ۱۳۸۰)، (مهندسين مشاور نقش جهان پارس، ۱۳۷۳)، (اصانلو، ۱۳۹۰: ۱۸-۲۵)، (حیبی و دیگران، ۱۳۸۶: ۲۰۰-۲۲۳۶)؛ (حناچی و همکاران، ۱۳۸۶، ۷۵-۸۵)؛ (کلاتری، پوراحمد، ۱۳۸۵، ۲۱۴-۲۱۸)، (مهندسان مشاور مسکن سازان، ۱۳۸۵)، (مومنی و دیگران، ۱۳۸۹).

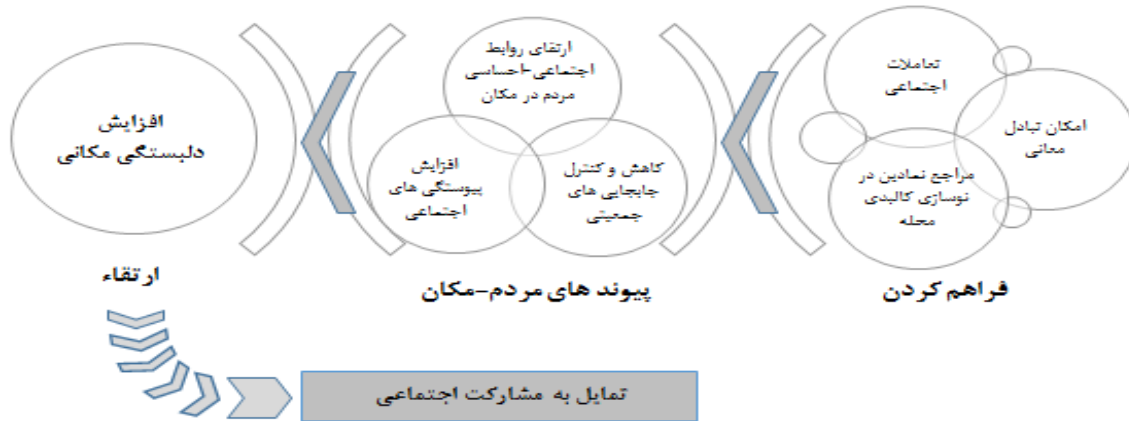
همانطور که از مطالعات تجربیات داخلی و خارجی بازآفرینی در بافت‌های تاریخی مشابه تهران مستفاد می‌شود، تمام پروژه‌هایی که موفق عمل کرده‌اند و به عنوان یک تسهیلگر موجب رونق تعاملات اجتماعی و ارتقای کیفیت بافت شده‌اند، به نوعی به مشارکت اجتماعی و اجتماعات محلی توجه نموده و موجب احساس تعلق و دلبستگی مکانی بیشتر و در نتیجه حس مکان بالاتری شده‌اند. مفهوم دلبستگی مکانی عمدتاً در مقیاس محله‌های شهری و در پروژه‌های بازآفرینی شهری محله‌های رو به افول مورد بررسی قرار گرفته‌است. از اولین مطالعات کاساردا و جانویتر^۱ (۱۹۷۴) درباره دلبستگی اجتماع و یا مطالعات پیشین فرید^۲ در سال ۱۹۶۳ در بخش غربی بوستن، محله مقیاس فضایی بوده که عمدتاً توسط محققان انتخاب شده‌است (هیدالگو و هرناندز، ۲۰۰۱: ۳).

¹ Kasarda and Janowitz

² Fried

³ Hidalgo & Hernandez

ارتقای کیفیت کالبدی و استفاده دوباره از میراث معماری و فراهم آوردن بستری برای پذیرش رویدادهای فرهنگی و فعالیت‌های مبتنی بر فرهنگ و هنر، موجب می‌شود تا تصویر و وجهه بهتری برای شهرها شکل بگیرد (ریچاردز و ویلسون، ۲۰۰۴).^۱ حاصل هم‌افزایی کالبد و کارکرد در بازآفرینی فرهنگ مینا، خود را به صورت زنجیره‌ی شکل گرفته‌ای از مکان‌ها نشان می‌دهد و ترجمان بار معناهای شهری در محیط کالبدی، با کمک عناصر نشانه‌ای و تاریخی، دقیقاً بر همان بروندادی دلالت می‌نماید که مفهوم و زمینه محتوایی «بازآفرینی» بر پایه آن نضج گرفته‌است.

شکل ۳. مکان محوری در بازآفرینی شهری برگرفته از: (گراف، ۲۰۰۸)^۲

شاغلین و ساکنین در محله‌ها و بافت‌های تاریخی نقش ویژه‌ای در حفظ و احیاء بافت دارا هستند. بافت‌های تاریخی شهری را نمی‌توان بدون توجه به گروه‌های اجتماعی آن اداره کرد. این که یک بافت دارای ارزش است، از حیث ماهیتی است که در چارچوب فرهنگی آن جامعه وجود دارد. از این حیث باید به مردم و ساکنین کمک کرد تا درک فرهنگی جدید و عمیقی از گذشته به دست آورند. تعمیق و گسترش این درک مجدد از دستاوردهای فرهنگی، موجب افزایش مشارکت شهروندان در حفظ میراث فرهنگی می‌شود. از این رو، باید فلسفه حفظ میراث فرهنگی را به مردم آموزش داد و در ادامه، کمک‌هایی که مردم می‌توانند در این زمینه ارائه دهند را مشخص کرد. لذا موضوع حفظ و احیاء آثار و بافت‌های تاریخی در شهرها باید به گونه‌ای مطرح شود که خود به عنوان یک ارزش اجتماعی در نزد همگان و عموم پذیرفته شود، از اینرو مشارکت به عنوان اصلی اساسی در بازآفرینی بافت‌های تاریخی محسوب می‌شود (طاهرخانی و متوسلی، ۱۳۸۵؛ هاستون و همکاران، ۲۰۱۵).^۳

بازآفرینی بافت تاریخی در بهترین شکل خود مستلزم حضور عناصر ملی، منطقه‌ای و محلی در فرآیند برنامه‌ریزی، هماهنگ سازی، اجراء و نظارت است. بافت‌های تاریخی قبل از هر چیز، سرمایه‌های فرهنگی ملی تلقی می‌شوند. بنابراین می‌بایست به ایجاد شرایط لازم برای توسعه فرهنگی و نهادی مناسب بسنده کند. از این حیث به سودآوری، حفظ و احیای بافت‌های تاریخی به خاطر جایگاه آن در اشاعه و ترویج گردشگری توجه خاص دارد (جانگ و همکاران، ۲۰۱۵).^۴ در ایران، بافت‌های تاریخی شهری با چالش‌هایی چون عدم توجه به احساس تعلق شهروندان و اجرای برنامه‌های بازسازی شهری بدون توجه به بافت‌ها و یادمان‌های با ارزش تاریخی مواجه است (طاهرخانی، متوسلی، ۱۳۸۵).

بنابراین می‌توان عنوان داشت که بازآفرینی بافت تاریخی نیازمند رویکرد اجتماعی-فرهنگی به بافت تاریخی در کنار سایر رویکردهاست به گونه‌ای که به کمک این عوامل، می‌توان به توانمندی بافت‌ها کمک نمود. باید منطقه را به مکانی مناسب برای زندگی و حرکت تبدیل کرد و با تزریق کاربری‌های مورد نیاز که زمینه‌ساز گردهمایی و مبادلات فرهنگی است، مردم را در بافت نگه‌داشت. در حال حاضر بازآفرینی موفق محله‌های تاریخی شامل احیای کالبدی (بهبود بخشی کالبدی در پیکره ساختمان‌ها در حیطه‌های همگانی)، احیای اقتصادی (نوسازی بافت کالبدی و بهره‌برداری فعال از ساختمان‌ها و فضاها) و احیای اجتماعی-فرهنگی (ایجاد حس مکان و مکان‌سازی با استفاده از حضور مردم در فضا) می‌شود که هدف تمامی موارد فوق در کنار یکدیگر،

¹Richards and Wilson

² Graff

³ Huston et al

⁴ Jung et al

بازگرداندن مردم و فعالیت‌ها به بافت تاریخی و درخواست برای سرمایه‌گذاری جدید است^۱ (یونسکو، ۲۰۰۸) و (تیسدل^۲ و همکاران، ۲۰۰۵).

پیشگام طرح‌های بازآفرینی در بافت تاریخی جلب مشارکت اجتماعی است که در جامعه کنونی به دلیل کم توجهی به مسائل فرهنگی-اجتماعی در طرح‌ها و عدم آگاهی از علم مرمت به طور تخصصی و طولانی بودن پروسه جلب اعتماد و مشارکت عمومی تاکنون از موفقیت کمی برخوردار بوده است. که از طریق نیل به اقداماتی قابل انعطاف‌تر، تدریجی، خردمقیاس و جامع نگر و بوسيله نیل به دیدگاه مشترک، آموزش، آگاهی‌سازی، اعتمادسازی و مشارکت اجتماعی میسر است. امروزه مشارکت جزء جدایی ناپذیر برنامه‌ریزی شهری است و نهادهای مردم سالار با مشارکت مستقیم شهروندان تکمیل می‌شوند بطوریکه مردم باید از مراحل اولیه تصمیم‌گیری برنامه‌های شهری منطقه خود تا مراحل اجرایی آن‌ها دخالت آگاهانه داشته باشند. مزایای مشارکت اجتماعی در بافت، افزایش آگاهی در نظام ارزشی، ایجاد حس مسئولیت، بهبود کیفیت طرح‌ها، اتخاذ تصمیمات بهتر و اهداف صحیح‌تر و کاهش هزینه‌ها است.

بازآفرینی بیشترین تعادل و همگرایی را میان برنامه‌ها و اقدامات حفاظتی و توسعه در مکان‌های تاریخی فراهم می‌کند. مکان‌سازی در بافت تاریخی به معنای استفاده مجدد از ساختارهای تاریخی و خلق فضاهای جدید، بر مبنای احترام به معیارهای اصالت، یکپارچگی، ارزش و در مجموع برجستگی، برگشت‌پذیری و منزلت مکان تاریخی به عنوان مهم‌ترین محرک‌های توسعه در برنامه‌های بازآفرینی مورد توجه است (ایرانی‌شاد و همکاران، ۱۳۹۷). به طور کلی می‌توان اصول زیر را در مکان‌سازی مشارکت مبنای بازآفرینی بافت تاریخی بیان کرد:

- احترام به فرهنگ متخصص محور همراه با ترویج فرهنگ مردم محور در فرایند مکان‌سازی در بافت تاریخی
- توجه به تاریخچه مکان و حفاظت تاریخی در طول زمان به عنوان میراث شهری و ایجاد هویت مکانی جهت عملکرد بهتر مکان
- در نظر گرفتن معیارهای اصالت و یکپارچگی در ساختارهای کالبدی و غیر کالبدی شهر
- احترام به گروه‌های مختلف برای مداخله در طرح و در نظر گرفتن قدرت میان ذی‌نفعان و نیروهای غیر کالبدی
- به روز نگه داشتن و پاسخ به نیازهای نو و سبک زندگی جدید در بافت‌های تاریخی (معاصرسازی)
- تعمیر و مرمت موضعی و پذیرفتن تغییرات از منظر کنشگران
- تامین حس رضایت ذی‌نفعان محلی در جهت بالا بردن کیفیت مکان
- تامین منابع مالی از طریق کاربری‌های محرک توسعه
- احترام به میراث آینده، میراث مشترک و میراث در خطر در روند تبدیل فضاهای شهری به مکان و معاصرسازی آن‌ها
- ایجاد گردهمایی‌ها و اجتماع گروه‌های خاص و NGOها در مکان و استفاده از امکانات و تسهیلات مکان
- امکان ایجاد تغییر در طرح‌های مکان‌سازی از طریق استفاده کنندگان
- در نظر گرفتن همه شمولی و حضورپذیری در مکان و توجه به رفتارهای اجتماعی روزانه و تکراری و همچنین حرکت روزمره در فضا در فرایند معاصر سازی مکان در بافت‌های تاریخی.

مکان‌سازی مشارکت مبنای مردم محوری در تصمیم‌سازی حفاظت هویت مکان تاریخی انعطاف‌پذیری طرح‌ها همه شمولی و حضورپذیری

شکل ۴. اصول مکان‌سازی مشارکت مبنای

در جریان تجارب موفق بازآفرینی، اهمیت رویکرد مشارکت اجتماعی و نقش پررنگ مردم و اجتماعات محلی و تلاش برای پایدار نمودن اقدامات به کمک ایجاد انگیزه در مردم محلی و مشارکت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری‌ها و هماهنگی با بخش دولتی مطرح است. و باید در شیوه‌های عمل، از اندیشه‌های آمرانه و طرح‌های از بالا به پایین به سوی نگرش‌های مردم‌محور، اجتماعی و

^۱. مدیریت موفق احیا بافت تاریخی عبارت است از حفظ و نگهداری محله‌ها و بازگرداندن بهره‌برداری پردوام و عملی از آن‌ها، حتی الامکان با عملکردهای جدید با خصلت تاریخی چشمگیر و حس مکان.

^۲ UNESCO

^۳ Tiesdell, et al

فرهنگ گرایانه تغییر نگرش داد. برای جلب مشارکت عمومی و ایجاد اجتماع فعال، رویکرد مکان‌سازی بسیار متمر ثمر خواهد بود چراکه اولین نتیجه مکان‌سازی حضور اجتماعات محلی و ایفای نقش مردم در فضاهای عمومی و تعاملات اجتماعی به تبع آن است.

بازآفرینی موفق بافت تاریخی از طریق احیای کالبدی، اقتصادی و از همه مهم‌تر اجتماعی-فرهنگی با هدف بازگرداندن مردم به بافت و درخواست برای سرمایه‌گذاری جدید انجام می‌شود. که ابعاد، معیارها و شاخص‌های حفاظتی و مکان‌سازی بازآفرینی موفق یک مکان تاریخی متناظر با هم ارائه گردیده‌است.

جدول ۸

ابعاد، معیارها و شاخص‌های بازآفرینی و مکان‌سازی بافت تاریخی

ابعاد	معیارهای بازآفرینی	شاخص‌های بازآفرینی	معیارهای مکان‌سازی	شاخص‌های مکان‌سازی
اجتماعی	تعامل	تعامل مردم و برنامه‌ریزان، تشویق مردم به حضور در بافت	امنیت	آمار جرائم، زندگی شبانه، نورپردازی شبانه، حضور زنان و کودکان، تفرج
	مشارکت اجتماعی	مشارکت اجتماعی، ارتقای نقش مردم به‌عنوان رکن اصلی	تنوع فعالیت	شبکه‌های اجتماعی متنوع، زندگی خیابانی، جشنواره و بازار محلی، پاتوق محله و فعالیت‌های جمعی
	اجماع	ایجاد زبان مشترک بین مردم و مسئولین	اجتماع پذیری	گذراندن اوقات فراغت و فعالیت‌های تفریحی، همه شمول بودن، تعاملی، همکاری، دوستانه و صمیمی
	اعتماد سازی	توانمندسازی گروه‌های اجتماعی	مشارکت اجتماعی	فعالیت‌های داوطلبانه، حق شهروندان برای اظهار نظر، همکاری و پیوستگی مردمی، تعامل اجتماعی، نظارت اجتماعی
عملکردی، کاربری فعالیت	عملکرد	تزییق کاربری‌های مورد نیاز، تقویت کیفیت زندگی، تغییر کاربری ابنیه در جهت تقویت هویت فرهنگی، تغییر کاربری زمین‌های خالی و متروکه در جهت تقویت هویت فرهنگی	فعال	سرزندگی، کاربری شبانه، کاربری جاذب جمعیت، تنوع و اخلاط کاربری، سازگاری، مجاورت و پراکندگی کاربری، فعالیت‌های گوناگون
	عملکردی	تزییق کاربری‌های مورد نیاز، تقویت کیفیت زندگی، تغییر کاربری ابنیه در جهت تقویت هویت فرهنگی، تغییر کاربری زمین‌های خالی و متروکه در جهت تقویت هویت فرهنگی	پیوستگی	تجارت‌های محلی، خرده‌فروشی، بازی و فعالیت‌های قشرهای مختلف اجتماعی (کودکان و زنان و ...)
	کاربری فعالیت	ایجاد اقتصاد میراث فرهنگی و سرمایه‌گذاری در بخش میراث، ارائه تسهیلات مالی و قانونی جهت تشویق به حفاظت، بهبود خدمات شهری،	ایمنی	اطلاعات ترافیکی (خوانایی)، مجاورت، اتصال الویت پیاده نسبت به سواره، کفسازی و مبلمان مناسب معابر، نور پردازی مناسب معابر و میداين
ریخت‌شناسی	فعال	ایجاد اقتصاد میراث فرهنگی و سرمایه‌گذاری در بخش میراث، ارائه تسهیلات مالی و قانونی جهت تشویق به حفاظت،	انسان مدار	فعالیت پیاده راه‌ها (پیاده‌مدار)، مقیاس انسانی کاربری استفاده از حمل و نقل عمومی، الگوهای مناسب پارکینگ، تقاضای سفر، گونه‌های متعدد حمل و نقل، سهولت رفت و آمد عابرین پیاده، مسیرهای دوچرخه سواری
	دسترسی	بهبود خدمات شهری،	کارآیی	فرسودگی، سبک معماری
	پایداری	اعتباربخشی عملکرد سکونت	پایداری قطعات	الگوی بلوک بندی، جهت‌گیری قطعات، گونه‌شناسی قطعات، زیردانی و درشت‌دانی قابل نشست، معنوی
کالبدی	تنوع	خلاقیت در بافت بوسیله مکان‌سازی، ارتقای کیفیت زندگی جهت جذب سکونت	تنوع قطعات	بستر طبیعی و فضای سبز، تنوع و جاذبه‌های بصری دید و منظر (نورپردازی، کفسازی، نشانه‌گذاری)، دورنما و چشم‌انداز، دیدهای متوالی
	حفاظت	ارتقای جایگاه بافت، ایجاد دفتر محلی در محدوده تاریخی جهت تعامل، ایجاد محورهای فرهنگی-تاریخی با توجه به ابنیه ارزشمند، بازنگری طرح‌های حفاظت بافت	آسایش	تاریخی، جذاب، سبز، تمیز عناصر خوانایی (راه/لبه/گره/نشانه)
ادراکی	حفاظت	تاریخی جهت تعامل، ایجاد محورهای فرهنگی-تاریخی با توجه به ابنیه ارزشمند، بازنگری طرح‌های حفاظت بافت	جاذبه بصری	خاطرات و ادراک شهروندان، احساس تعلق و حس شهروندان، تنوع و جاذبه‌های بصری
	ادراکی	تقویت محدوده‌های ذهنی و ادراکی بوسیله تاریخ شفاهی	دید و منظر	تصور ذهنی
ادراکی	هویت ادراکی	تقویت محدوده‌های ذهنی و ادراکی بوسیله تاریخ شفاهی	خوانایی	حس مکان

بصری	جاذبه بصری، منظر و محیط طبیعی و فضای سبز	هویت	عناصر تاریخی و هویت ساز، عناصر فرهنگی، بناهای یادبود و نشانه‌ها،
تاریخی	معرفی جاذبه‌های تاریخی، ظرفیت‌سازی فرهنگی بوسیله شناخت منابع فرهنگی، گردشگری تاریخی ارتقای سنت‌های محلی جهت تقویت هویت و	تاریخی	عناصر تاریخی هویت ساز و حس تاریخ، حفاظت تاریخی، پیوستگی با گذشته
فرهنگی	سنتی	سنتی	مراسمات محلی و عزاداری
حفاظت	حفاظت	حفاظت	احترام و توجه به طبیعت
زیست	احترام و توجه به طبیعت	طبیعی	
محیطی	بازیافت، پاکیزگی و بهداشت	بهداشت و سلامت مکان	بازیافت، پاکیزگی، میزان بهداشت مکان
آموزش	افزایش دانش و آگاهی عمومی از ارزش‌ها و حفاظت یافت، برگزاری سمینار و سخنرانی در بافت	آموزش	آموزش همگانی مشارکت در برنامه ریزی و اجرای بهبود کیفیت
اطلاع رسانی	معرفی جاذبه‌های فرهنگی- تاریخی، ترویج فرهنگ تعمیر و مرمت با معرفت نسبت به تاریخ	اطلاع رسانی	معرفی مزایای مشارکت و تشویق به مشارکت اجتماعی

لازمه بازآفرینی در بافت تاریخی جلب مشارکت اجتماعی است که در جامعه کنونی به دلیل کم توجهی به مسائل فرهنگی و اجتماعی و تاکید بیشتر بر ابعاد کالبدی و اقتصادی در طرح‌ها و عدم آگاهی از علم مرمت به طور تخصصی و طولانی بودن پروسه جلب اعتماد و مشارکت عمومی مورد غفلت قرار گرفته و یا راهکارهای عملی و اجرایی برای آن در نظر گرفته نشده است. که این امر از طریق اقداماتی قابل انعطاف، تدریجی، خرد مقیاس و جامع نگر و بوسیله نیل به دیدگاه مشترک، آموزش، آگاهی‌سازی، اعتمادسازی و مشارکت اجتماعی میسر است. در جریان سیر تکاملی بازآفرینی، اهمیت رویکرد پایداری اجتماعی و نقش پررنگ مردم و اجتماعات محلی و تلاش برای پایدار نمودن اقدامات به کمک ایجاد انگیزه در مردم محلی و مشارکت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاریها و هماهنگی با بخش دولتی مطرح است. که در نتیجه باید در شیوه‌های عمل، از اندیشه‌های آمرانه و طرح‌های از بالا به پایین به سوی نگرش‌های مردم محور، اجتماعی و فرهنگ‌گرایانه تغییر نگرش داد. برای این منظور و به جهت کوتاه نمودن مسیر جلب مشارکت عمومی و ایجاد اجتماع فعال، رویکرد مکان‌سازی بسیار مثمرتر خواهد بود چراکه اولین نتیجه آن حضور اجتماعات محلی و ایفای نقش آنان در فضاهای عمومی و تعاملات اجتماعی به تبع آن است. این موضوع زمینه مکان‌سازی و حفاظت یکپارچه را رقم می‌زند.

نتیجه‌گیری

در این پژوهش سعی گردید تا از طریق تدوین شاخص‌های مکان‌سازی مشارکت مینا از طریق ادبیات مربوطه و مطالعات تطبیقی تجارب داخلی و خارجی و تحلیل عوامل توفیق آنها در بازآفرینی بافت تاریخی، به ضرورت مکان‌سازی مشارکت مینا در بازآفرینی بافت تاریخی بپردازیم. از همین رو بر اساس عوامل موثر، متشکل از دو جزء اصلی بازآفرینی و مکان‌سازی که در تناظر با هم قرار گرفت و با در نظر گرفتن مشارکت اجتماعی به عنوان رکن اساسی هم در مکان‌سازی و هم در بازآفرینی، شاخص‌های متناظر ارائه گردید و فرآیند اقدامات و چارچوب نظری مرتبط تدوین شد. با توجه به مطالعه تحولات نظری و اقدامات در بافت تاریخی به نظر می‌رسد که موضوع مشارکت اجتماعی ذینفعان به مقوله جدیدی در اقدامات بافت تاریخی بدل شده و انواع رویکردهای متاخر به نوعی اشاره به این مهم دارد. که در ادامه بر آن هستیم تا رویکردی جهت عملی شدن مشارکت اجتماعی در بافت تاریخی ارائه دهیم.

در مقایسه با سایر پژوهش‌های صورت گرفته در بافت تاریخی و برنامه‌ریزی در جهت رفع معضلات آن، در کنار اشتراک در اهمیت مشارکت و بازآفرینی به عنوان اصلی‌ترین روش مرمت شهری، مکان‌سازی به عنوان تسهیل‌گر مشارکت اجتماعی بسیار اهمیت داشت. با توجه به نقش پیوندهای مردم- مکان در افزایش دلبستگی مکانی و نظر به اهمیت جایگاه دلبستگی مکانی در ایجاد تمایل اجتماعات جهت مشارکت اجتماعی و ارتقاء مشارکت طلبی در میان مردم؛ مکان‌سازی در بافت تاریخی با هدف حفظ و خلق مکان مطلوب، به عنوان حیاتی‌ترین عامل برای ایجاد پیوندهای مردم- مکان و شکل‌گیری دلبستگی به آن و مشارکت‌طلبی

شناخته شد. همانند پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه توجه به عوامل اجتماعی- فرهنگی و همچنین مشارکت اجتماعی حائز اهمیت است، که از طریق مکان‌های سرزنده، پاسخده، اجتماع‌پذیر، خوانا، فعالیت‌پذیر، امن و راحت تسهیل می‌شود. در این میان ارائه الگوی طراحی شهری مشارکت‌مبنا عمدتاً معطوف به رفع نیازهای جامعه محلی مورد مداخله است و از طریق جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌گیری سعی در به فعلیت درآوردن توانمندی‌های بالقوه جامعه محلی و مکان دارد. لذا بهترین گونه جهت پاسخگویی و مکان‌سازی در بافت‌های تاریخی، مکان‌سازی مشارکت‌مبنا است. این نوع نگرش مخالفت‌های محلی و ایجاد تنش را کاهش می‌دهد و می‌توان از طریق کارگاه‌های مشترک و دیگر برنامه‌های پیشرو، مشارکت را افزایش داد.

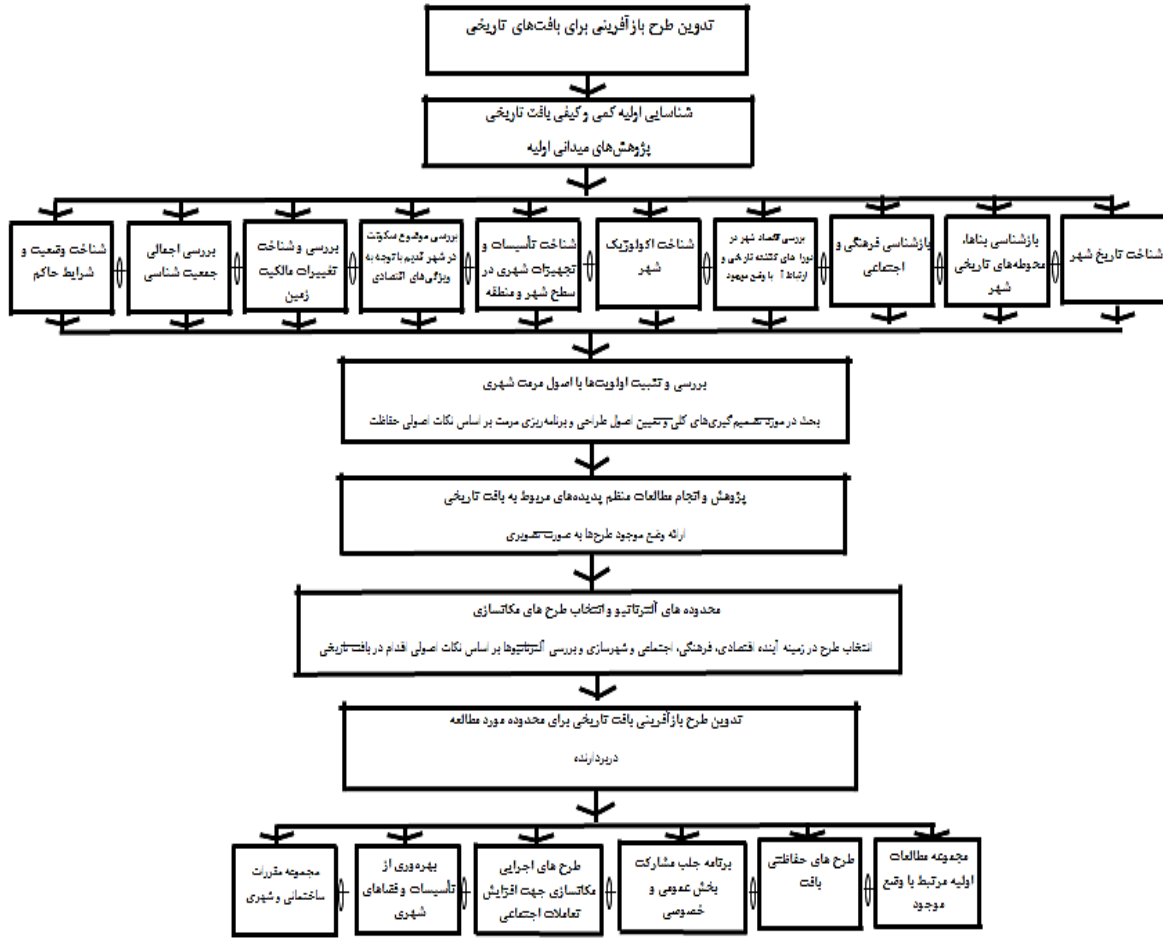
جدول ۹

اصول، معیارها، مولفه‌ها و هنجارهای کیفی مکان‌سازی در بافت‌های تاریخی

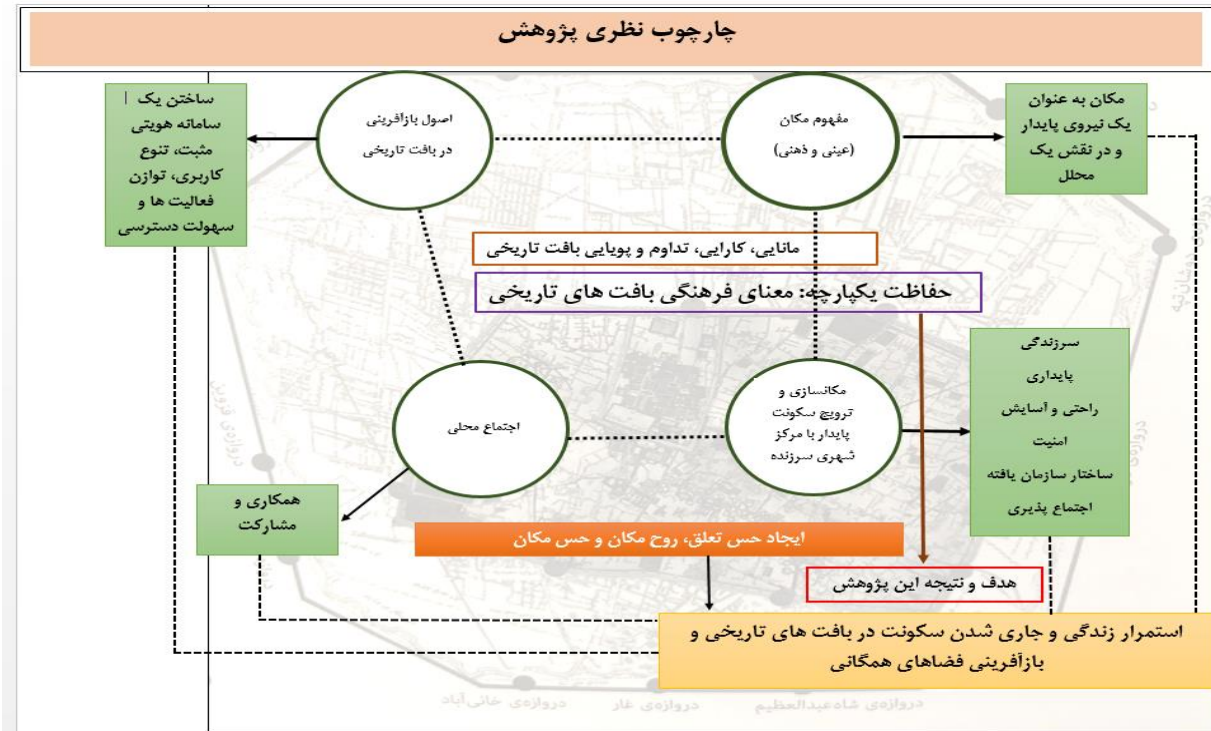
اصول بازآفرینی	اهمیت مکان در جاری نمودن فعالیت و معنا	طراحی مکان	معیارهای مکان‌سازی	هدف	نتیجه
بهبود تنوع کاربری و انعطاف پذیری	مکان عمومی و بازار محلی	آفرینش یک ساختار سازمان دهنده	سرزندگی		
تشویق به پیوستگی همه شمولی و حضورپذیری	مکان در نقش یک محلل	به وجود آوردن هویتی برجسته و ممتاز	حس تعلق	ایجاد حس تعلق،	
توازن فعالیت‌ها	مکان به عنوان یک نیروی پایدار	تسهیل پیاده‌مداری و حمل و نقل همگانی	اجتماع پذیری	حفاظت یکپارچه	حس مکان، تقویت روح مکان و ارتقاء
سهولت دسترسی	خوانایی	ایجاد تنوع و جذابیت	آسایش	بازآفرینی بافت	کیفیت بافت هویت مکانی حضور فعال در بافت
پیوندهای عملکردی	پاسخده	ترویج سکونت پایدار / تنوع فعالیت / دسترسی مناسب	امنیت	بافت	بافت
حفاظت مکان تاریخی ساخت سامانه هویتی مثبت	مکان اصیل، یکپارچه و برگشت‌پذیر	ظرفیت‌سازی بوسیله حفظ هویت مکان	هویت		
مشارکت ترویج فرهنگ مردم محور	مکان اجتماع‌پذیر	اجماع اهداف و برنامه‌ها و طرح‌ها / اشتراک تسهیلات رفاهی و خدمات	همکاری و مشارکت		

با توجه به اینکه اصول بازآفرینی جهت ایجاد یک مکان خوب بر روی بهبود تنوع کاربری‌ها، ایجاد تراکم توسعه، توازن فعالیت‌ها، ساختن یک سامانه هویتی مثبت، آفرینش پیوندهای عملکردی و بالا بردن سهولت دسترسی متمرکز است. از این رو مکان‌سازی با هدف توسعه حفاظت محور منجر به سرزندگی، اجتماع‌پذیری، پیاده‌مداری و اشتراک تسهیلات رفاهی می‌شود. طراحی مکان با ایجاد یک ساختار سازمان‌دهنده، به وجود آوردن هویتی برجسته و ممتاز، ایجاد تنوع و جذابیت می‌تواند در نقش یک محلل و تسهیل‌کننده عمل نماید.

شکل ۵. فرآیند بازآفرینی بافت‌های تاریخی ایران

شکل ۶- ارائه مدل مفهومی

بازآفرینی موفق بافت تاریخی از طریق احیای کالبدی، اقتصادی و از همه مهم‌تر اجتماعی-فرهنگی با هدف بازگرداندن مردم و فعالیت‌ها به بافت و درخواست برای سرمایه‌گذاری جدید انجام می‌شود. در بافت تاریخی باید از دارایی‌ها و پتانسیل‌های موجود استفاده کنیم و مکان‌هایی با احترام به محیط تاریخی‌شان ایجاد نماییم که تعاملات مردم با هم و با محیط را افزایش داده تا یک بافت پیوسته از نظر اجتماعی و کالبدی داشته باشیم. همچنین مکان‌های بافت تاریخی را با حضور مردم و تعاملات اجتماعی‌شان تقویت نماییم و از طریق تقویت مکان‌ها، موجب حفاظت بافت و ارتقای هویت مکان‌هایش شویم تا احساس تعلق و دلبستگی مکانی ارتقا پیدا کند و این تعادل پویا به نفع حفاظت بافت تاریخی ادامه خواهد داشت.

منابع

- اصانلو، حسن (۱۳۹۰). مرمت شهری و باززنده سازی کانون های اجتماعی و آسیب شناسی در بافت تاریخی محله جلفای اصفهان. هویت شهر، (۹)۵، ۱۷-۲۶.
- افتخاری راد، زهرا و جباری، حبیب (۱۳۸۰). تکاپوی زندگی دوباره و بازیابی جایگاه گذشته گزارش تحلیلی «طرح بهسازی و نوسازی مرکز شهر کرمانشاه (محله فیض آباد)». نشریه شهرسازی و معماری هفت شهر، (۴)۱، ۸۰-۸۹.
- ایرانی شاد، عارفه و حبیب، فرح و مهدوی نژاد، محمد جواد (۱۳۹۷). معاصر سازی محلات تاریخی با هدف مکان سازی فضاهای شهری. مطالعات مدیریت شهری، (۳۶)۱۰، ۴۱-۶۰.
- بهرادفر، مصطفی (۱۳۹۸). اصول طراحی دالانهای دروازه‌های شهر. تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران.
- تیبالدز، فرانسیس (۲۰۰۱). شهرهای انسان محور بهبود محیط عمومی در شهرهای بزرگ و کوچک. ترجمه حسن علی لقای و فیروزه جدلی (۱۳۷۸). انتشارات دانشگاه تهران، تهران، چاپ دوم.
- حبیبی، کیومرث و پوراحمد، احمد و مشکینی، ابوالفضل (۱۳۸۶). بهسازی و نوسازی بافت‌های کهن شهری. تهران، نشر انتخاب (دانشگاه کردستان و سازمان عمران و بهسازی شهری)، چاپ اول.
- خانچی، پیروز و خادم‌زاده، محمدحسن و شایان، حمیدرضا و کامل‌نیا، حامد و مهدوی نژاد، محمدجواد (۱۳۸۶). بررسی تطبیقی تجارب مرمت شهری در جهان و ایران با نگاه ویژه به بافت تاریخی شهر یزد. انتشارات سبحان نور با همکاری پایگاه میراث فرهنگی یزد، یزد.
- دانشپور، عبدالهادی و چرخچیان، مریم (۱۳۸۶). فضاهای عمومی و عوامل موثر بر حیات جمعی. باغ نظر، (۴)۷، ۱۹-۲۸.
- ذکاو، کامران و دهقان، یاسمن سادات (۱۳۹۵). مدل مدیری خلق مکان و مولفه های سازنده کیفیت در عرصه عمومی. نشریه معماری و شهرسازی آرمانشهر، ۱۷.
- رهنما، محمدرحیم (۱۳۸۸). برنامه‌ریزی مناطق مرکزی شهرها. مشهد: دانشگاه فردوسی.
- ساروخانی، باقر (۱۳۸۳). روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی. تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، چاپ هفتم، جلد ۱.
- سیار، شهین (۱۳۸۰). بازسازی محله آستانه شیراز. فصلنامه عمران و بهسازی شهری هفت شهر (۳): ۶۵-۹۸.
- طاهرخانی، حبیب الله و متوسلی، محمد مهدی (۱۳۸۵). مدیریت بافت تاریخی ایران (چالش‌ها و راهبردها). فصلنامه مدیریت شهری، (۳)۱۸، ۱۰۷-۹۶.
- طبرسا، محمدعلی و حاجیها، هاله (۱۳۹۵). خلق فضاهای با کیفیت شهری پیاده‌مدار با رویکرد مکان‌سازی (نمونه مطالعه: خیابان شهرداری تهران). فصلنامه پژوهش‌های نوین علوم جغرافیایی، (۲) ۱-۲۲.
- عارفی، مهیار (۲۰۱۴). کاوش در مفهوم مکان‌سازی نیازها، فرصت‌ها و دارایی‌ها. ترجمه: الهه پژوتن (۱۳۹۶). دفتر پژوهش‌های فرهنگی، شرکت عمران و بهسازی شهری، تهران.
- فلاح، محمد صادق و کمالی، لیلیا و شهیدی، صمد (۱۳۹۶). نقش مفهوم حس مکان در ارتقای کیفیت حفاظت معماری. نشریه باغ نظر، (۱)۱۴، ۱۵ الی ۲۲.
- کلاتتری خلیل آباد، حسین؛ پوراحمد، احمد (۱۳۸۵). فنون و تجارب برنامه‌ریزی مرمت بافت تاریخی شهرها، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، تهران.
- گودرزی، غزاله (۱۳۹۸). بازشناسی متغیرهای تاثیرگذار بر نمایانگر زمان در کیفیت محیطی مکان‌های شهری محور تاریخی بازار تهران. رساله دکتری، به راهنمای یوسف علی زبیری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال.
- محمد مرادی، اصغر و امیر کبیریان، آتس سا و عبدی، حجت اله (۱۳۹۶). احیای بافت قدیم شهرها (مروری بر تجارب): ارائه راهبردها و ضوابط برای حفاظت و احیای بافت قدیم شهرهای ایران. دانشگاه تهران، چاپ اول.

- مهندسان مشاور مسکن سازان (۱۳۸۵). گزارش سیستمی طرح محور فرهنگی - تاریخی بافت قدیم شیراز. سازمان میراث فرهنگی استان فارس.
- مهندسين مشاور نقش جهان پارس (۱۳۷۳). احیای مجموعه کریمخانی شیراز. شیراز.
- مومنی، مهدی و بیک محمدی، حسن و مهدی زاده، زهره (۱۳۸۹). تحلیلی بر طرح های احیا و نوسازی بافت های فرسوده نمونه موردی محله جویباره اصفهان. مطالعات و پژوهش های شهری منطقه ای، ۲(۷)، ۳۱-۵۲.
- نقره کار، حمید و مهران، علی‌الحسابی (۱۳۹۶). تحقق پذیری هویت در معماری و شهرسازی. انتشارات فکر نو، تهران.
- نوری، علی (۱۳۹۹). مشارکت مردمی؛ مفهوم و انواع. جامعه شناسان جوان، ۲۳ خرداد.

References

- Aggkar, Hamid and Mehran Ali al-Hasabi (2016). Realization of Identity in Architecture and Urban Planning, *Fekr No Publishing*, Tehran (in Persian).
- Amin Mirsa, Hussain, Khairul; Nors idah Ujang(2015). *AMER International Conference on Quality of Life The Pacific Sutura Hotel, Sutura Harbour, Kota Kinabalu, Sabah, Malaysia(2014)*, Quality of Life in the Built & Natural Environmen.
- Arefi, Mahyar (2017). Deconstructing Placemaking Needs, Opportunities and Assets, translated by Elahe Pejoutan, Cultural Research Office, *Urban Development and Improvement Company*, Tehran(in Persian).
- Armanshahr, Consulting Engineers. (2007). The Strategic Plan of Obsolescence Texture of Yazd. *Social and economic theoretical*, Volume 1,2,5,.
- Behzadfar, Mostafa (1398). Principles of design of city gate corridors. *University of Science and Technology Publications Tehran: Iran* (in Persian).
- Binqing, Zhai (2009). Urban Regeneration of China's Historical District in a Transitional Economy, *University of Hong Kong*.
- Daneshpour, Abdolhadi, Charkhchian, Maryam (2007). Public Spaces and Factors Affecting Collective Life, *Bagh-e Nazar*, No. 7, Volume 4, Spring and Summer, Pages: 19-28(in Persian).
- Dempsey. N., Brown. C., Bramley. G. (2012). The key to sustainable urban development in UK cities? The influence of density on social sustainability, *Progress in Planning*, Volume 77, Issue 3, Pages 89-141, ISSN 0305-9006, <https://doi.org/10.1016/j.progress.2012.01.001>.
- Eftekhari Rad, Zahra; Jabbari, Habib (2001). Striving for Life Again and Restoring *the Past Place* 89(in Persian).
- Falahat, Mohammad Sadegh and Kamali, Leila and Shahidi, Samad (2017). The role of the concept of sense of place in improving the quality of architectural protection, *Bagh-e Nazar*, Vol. 14, No. 46, pp. 15-22(in Persian).
- Gehl, J. (2011). Public spaces - public life. *Arkitektens Forlag*.
- Goodarzi, Ghazaleh (1398). Recognition of variables affecting the time indicator in the environmental quality of historical places in the historical axis of Tehran Bazaar. *Doctoral dissertation*, supervised by Yousef Ali Ziari, Faculty of Architecture and Urban Planning, Islamic Azad University North Tehran Branch(in Persian).
- Graff, H. (2008). The Dallas myth: The making and unmaking of an American city. *Minneapolis: University of Minnesota Press*. 388 pp. \$34.95 hardcover, ISBN: 978-0-8166-5269-3
- Habibi, Tahereh; Ponedelnik, Alena A. ; Yashalova, Natalia N. ; Ruban, Dmitry A.; (2018). Urban geoheritage complexity: Evidence of a unique natural resource from Shiraz city in Iran, *Resources Policy*, Volume 59, Pages 85-94, ISSN 0301-4207, <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2018.06.002>.
- Hanachi, Pirooz; Khademzadeh, Mohammad Hassan; Shayan, Hamidreza; Kamelnia, Hamed; Mahdavi Nejad, Mohammad Javad (2007). A Comparative Study of Urban Restoration Experiences in the World and Iran with a Special Look at the Historical Context of Yazd, *Sobhan Noor Publications in collaboration with Yazd Cultural Heritage Center*, Yazd(in Persian).
- Hidalgo, M. C., & Hernández, B. (2001). Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 273-281. <https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0221>
- Huston, Simon, Reyhaneh Rahimzad, Ali Parsa (2015). 'Smart' sustainable urban regeneration: Institutions, *quality and financial innovation*, Cities, no: 48, pp:66-75.
- Irani Shad, A., and Habib, F., and Mahdavi Nejad, M. (1397). Modernization of historical neighborhoods with the aim of locating urban spaces. *Urban Management Studies*, 10 (36), 41-60.(in Persian).

- Jung, Timothy H; Jinsik Lee; Matthew H.T. Yap; Elizabeth M. Ineson (2015). The role of stakeholder collaboration in culture-led urban regeneration: *A case study of the Gwangju project*, Korea, Cities, no :44, pp: 29-39.
- Kalantari, Hussein; Pourahmad, Ahmad (2006). Techniques and Experiences of Planning the Restoration of the Historical Texture of Cities, *Jihad Daneshgahi Publishing Organization*, Tehran(in Persian).
- Lorrie, Ensley (2005). The great good place: cafes, coffee shops, bookstores, bars, hair salons, and other hangouts at the heart of a community, *knowledge management systems*, by Ray Oldenburg.
- Mohammad Moradi, Asghar and Amir Kabirian, Atssa and Abdi, Hojat Elah (2016). Reviving the old texture of cities (a review of experiences): providing strategies and criteria for protecting and revitalizing the old texture of Iranian cities, *University of Tehran*, first edition (in Persian).
- Momeni, M., and Beik Mohammadi, H., and Mehdizadeh, Z. (1389). An Analysis of Rehabilitation and Renovation Plans of Worn Tissues: A Case Study of Joibareh Neighborhood in Isfahan Regional *Urban Studies and Research*, 2 (7), 31-52(in Persian).
- Nouri, Ali (2019), People's Participation; Concept and types, *young sociologists*, June 23 (in Persian).
- Osanloo, Hassan (2011). Urban Restoration and Rehabilitation of Social and Pathological Centers in the Historical Context of Isfahan Julfa Neighborhood, *City Identity*, No. 9, Year 5, Pages 17-26(in Persian).
- Rahnama, Mohammad Rahim (2009). Planning of Central Areas of Cities, Mashhad: *Ferdowsi University*(in Persian).
- Richards, G. and Wilson, J. (2004). The Impact of Cultural Events on City Image: Rotterdam, Cultural Capital of Europe 2001, *Urban Studies*, Vol. 41, No. 10, pp. 1931-1951.
- Rossini, F. (2018). Temporary urban intervention in the vertical city: a place making project to reactivate the public spaces in Hong Kong. *Journal of Urban Design*, No. 00, pp. 1-19 .
- RUDI (2011). PLACEmaking 2010/11: Celebrating Quality and Innovation in Urban Life, Retrieved from :www.rudi.net
- Sarukhani, Bagher; (1383). research methods in social sciences, Tehran, *Research Institute of Humanities and Cultural Studies*, 7th edition, volume 1(in Persian).
- Sayar, Shahin (2001). Reconstruction of Astana neighborhood of Shiraz. *Quarterly Journal of Urban Development and Improvement of Haft Shahr* 2 (3): 65-98(in Persian).
- Siravo, Francesco (2007). Reversing the Decline of a Historic District, *AKDN (AGA KHAN DEVELOPMENT NETWORK)*.
- Siravo, Francesco (2008). Reintegrating the Old City (Rehabilitating the historic Neighborhoods), *AKDN (AGA KHAN DEVELOPMENT NETWORK)*.
- Steuteville, Robert (2014). Four types of placemaking, *Public Square*, a CNU Journal.oct. 10. <https://www.cnu.org/publicsquare/four-types-placemaking>.
- Tabarsa, Mohammad Ali and Hajiha, Hale (2015). Creation of high-quality pedestrian urban spaces with a place-making approach (Study example: Shahrdari Street, Tehran), *Quarterly of New Researches in Geographical Sciences*, No. 2, pages 1-22 (in Persian).
- Taherkhani, Habibollah, Motusali, Mohammad Mehdi (2006). Managing the Historical Context of Iran (Challenges and Strategies), *Quarterly Journal of Urban Management*, No. 18, Fall 2006, pp. 107-96(in Persian).
- Tibalds, Francis (1999). Making People-Friendly Towns improve the public environment in towns and cities, translated by Hassan Ali Laghaei and Firoozeh Jadali, *University of Tehran Press*, Tehran, second edition(in Persian).
- Tiesdell, Steven; Oc, Taner; Heath, Tim (2005). Revitalizing Historic Urban Quarters, *Antony Rowe Ltd*, Eastbourne, Oxford.
- UNESCO (2008). Historic districts for all, *a social and human approach for sustainable revitalization*, Paris, France, SHS/SRP/URB.
- Young, T Luke (2008). Conservation of the Old Walled city of Sana's Republic of Yemen, *AKDN (AGA KHAN DEVELOPMENT NETWORK)*.
- Zakavat, Kamran and Dehghan, Yasman Sadat (2016). Managerial model of creating places and components of quality in the public arena, *Armanshahr Journal of Architecture and Urban Planning*, No. 17(in Persian).
- <https://www.pps.org/article/place-people-and-possibility-announcing-the-bass-center-for-transformative-placemaking> 29.nov.2018